

VÄÄNA KANDI KÜLADE ARENGUKAVA

SISUKORD

1. SISSEJUHATAV KOKKUVÕTE	3
1.1. Arengukava koostamine	3
2. KANDI KIRJELDUS JA TÄNANE OLUKORD	4
2.1. Külade ajalooline taust	4
2.1.1. Kandi kujunemine	4
2.1.2. Kohalik kultuuripärand	5
2.1.3. Kandi hariduselu	6
2.1.4. Seltsielu minevikus	6
2.2. Kandi asend ja rahvastik	6
2.2.1. Kandi asend ja suurus	6
2.2.2. Rahvastik	8
2.2.3. Kogukonna tegemised	9
2.2.4. Kogukonnaväline koostöö	10
2.3. Kandi looduslikud olud	10
2.3.1. Vesi	10
2.3.2. Mets	11
2.3.3. Maastik	11
2.3.4. Piirkonda iseloomustavad objektid ja vaatamisväärsused	12
2.3.5. Loodusolude mõju kandile	14
2.4. Külade infrastruktuur	16
2.4.1. Ettevõtlus	16
2.4.2. Joogivesi ja kanalisatsioon	16
2.4.3. Transport ja teed	17
2.4.4. Jäätmekäitlus	17
2.4.5. Sotsiaalne infrastruktuur	18
3. KANDI VANUSEGRUPPIDE VAJADUSED TÄNA	19
3.1. Lapsed ja noored	19
3.2. Lapsevanemad	19
3.3. Noored ja noored pered	19
3.4. Tööealised inimesed	19
3.5. Pensionärid	19
3.6. Kohalikud ettevõtjad	19
3.7. Kandi arendajad	20
4. VÄÄNA KANDI ARENGUVISIOON JA TULEVIKUPILT	21
4.1. Elupaik	21
4.2. Loodus	21
4.3. Infrastruktuur	21
4.4. Teenused	22
4.5. Paikkonna planeerimise ja maakasutuse põhimõtted	22

4.6. Väana kandi tulevikupilt	22
5. ARENGUEELISTUSED JA EESMÄRGID	23
5.1. Arengueelistus 1: Kandi koostöö	23
5.2. Arengueelistus 2: Ettevõtlus ja töökohad	25
5.3. Arengueelistus 3: Elamisväärtuskeskkond	26
6. ARENGUKAVA JÄLGIMINE JA HINDAMINE	28

LISAD

1. Arengukava protokoll nr 1. Arengukava koostamise algatamine.
2. Arengukava protokoll nr 2. SWOT analüüsi rühmatööd.
3. Arengukava protokoll nr 3. Tegevuskava ja eelarve arutelu.
4. Arengukava protokoll nr 4. Tegevuskava ja eelarve arutelu.
5. Arengukava protokoll nr 5. Tegevuskava ja eelarve täiendused ja parandused.
6. Arengukava protokoll nr 6. Arengukava kinnitamine.
7. Tegevuskava ja eelarve tabel 2009 – 2014.
8. MTÜ Väana Külakoda eelarve ja tegevuskava 2009.
9. Arengukavast tulenevate investeringute vajadused.
10. Sotsiaalne infrastruktuur, Harku valla teeninduskeskuste arengusuunad paikkondade kaupa.
11. Väana kandi elanike küsitlus 2008 kokkuvõte.
12. MTÜ Väana Külakoda ja selle kodumaja tutvustava esitluse väljatrükk.

1. SISSEJUHATAV KOKKUVÕTE

1.1. Arengukava koostamine

Käesolev arengukava on Vääna kandi- Humala, Liikva, Vahi, Vaila ja Vääna külade esimene arengudokument, mis on koostatud nimetatud külade elanikkonna kokkuleppel aastateks 2009-2016.

Arengukavas kirjeldatakse Vääna kandi külade ajaloolist tausta, selle elanikkonda, hetkeolukorda ning püütakse välja tuua olulisemaid probleeme koos parimate võimalike lahendustega.

Kandielu edendamiseks on vaja läbimõeldud, vajadustest lähtuvat ja samas pikemas perspektiivis alternatiivset tegevusplaani. Eesmärgiks on kodukoha väärtustamine, külaelu arendamine, kandi keskkonnasõbralik arendamine ning kaasaaitamine ettevõtlustingimuste loomiseks. Arengukava sisuks on kokku leppida Vääna kandi külade peamised arengusuunad ja prioriteedid aastani 2016, võttes arvesse rahvastiku kiiret juurdekasvu ja kandi asukohta. Arendamisel tuleb eelkõige arvestada elanike vajadusi. Julgustada avaldama oma arvamust, osalemaks kandi arengu kujundamisel. Suurendada inimeste vastutust ja kohustust kavandatu elluviimisel. Objektiivselt hinnata reaalsel olukorda ning võimalusi, mis aitaksid kaasa elukeskkonna ja ettevõtluse arendamisele ja elukeskkonna kvaliteedi tõstmisele külades.

Arengukava koostamiseks loodi vastav töörühm, korraldati koosolekuid ja kaasati protsessi vastavaid spetsialiste. Protsessi käigus viidi läbi SWOT analüüs ja rahvaküsitlus, mis on antud arengukava aluseks. Vääna kandi külade arengukava lähtub Eesti Vabariigi seadustest, Harju maakonna planeeringust ja Harku valla arengukavast. Arvestatud on ka Harku valla uue üldplaneeringu põhimõtetega, mis kahjuks küll ei ole veel vastu võetud.

Täna kõiki, kes Vääna kandi arengukava koostamisel agaralt kaasa löid! Suured tänud kõigile, kes osalesid aruteludes, aitasid läbi viia elanikkonna küsitlust, kogusid andmeid ja koostasid, täiendasid või korrigeerisid tekste. Suurimad tänud teile, Margus Vetsa, Mailis Kess, Maris Viisileht, Raimo Välk, Terje Urbanik, Tiiu Tuisk ja Raivo Lillemets!

Suur tänu kõigile kandi külade arengukava koostamisel kaasalõönutele!

Deiw Rahumägi

2. KÜLADE KIRJELDUS JA TÄNANE OLUKORD

2.1. KÜLADE AJALOOLINE TAUST

2.1.1. Kandi kujunemine.

Varaseid teateid antud kandi küladest võib leida "Taani Hindamisraamatust"(Liber Census Daniae), kus on ära märgitud mitmete tolleaegsete külade nimed nagu "Ligua"- Liikva; "Homebo"- Humala jne. Nii oli Taani Hindamisraamatu järgi Liikva küla suuruseks tollal 7 adramaad, Humala rüütlimõisal aga 10 adramaad. Lisaks eelnevale on Taani Hindamisraamatus Vääna piirkonnas nimetatud veel alljärgnevaid külasid:

- Karnaküla (Carnawal) - 3 adramaad
- Nakael (Nahkjala, 1586. aastast Nakael) - 18 adramaad
- Lemethos (Lehmja küla, 1602. aastast Lemmiala küla) – 20 adramaad

Kindlasti on Liikvale nime teinud 13.sajandist pärinev aardeleid, mis on köitnud mitmete arheoloogide tähelepanu ja mis annab tunnistust muudatustest kommetes ja rahvusvahelises maksesüsteemis.

Kõrvuti küladega on ka mitmete mõisate teke antud piirkonnas toimunud üpris varakult.

Vanimad kirjalikud teated Väänast (Feyena, Veghenoya, Faehna, Fähna) pärinevad 1325. aastast. On kirjas, et 1325. aastal sai Herman Bremen koos vendade Tile ja Rotkeriga Taani kuningalt kuus küla, millest üks oli Faehna (Feyena). 1460. aastani kuuluski Vääna Bremenite perekonnale.

Läbi aegade on Vääna, Humala, Liikva, Vahi ja Vaila külad kuulunud Keila kihelkonda. Jumalateenistustel ja surnuaial käidi Keilas. Kohaliku elanikkonna kasvu pidurdasid mitmed sõjad, 1695-1697. aasta suur näljahäda kui ka suur katk. Kui vaadelda kahe siinse mõisa, Humala ja Vääna elanike arvu Põhjasõja-aastail, siis on märgata, et kohati on surnuid üle 80%.

Tabel 1: Ajalooline elanike arv

Mõis	Elanike arv 1712 a	Katku surnute arv 1712 a	Surnute %	Elanike arv 1716. a (mehi/naisi/kokku)	Loomi (hobuseid/härgi/lehmi)
Humala	11	70	86,4	18 / 21 / 38	5/ 2 / 3
Vääna	120	487	80,2	107 / 114 / 221	42 / 33 / 38
Kokku Keila KK	662	2513	84,6	737 / 781 / 1518	283 / 226 / 309

Nii oli asustatud adramaid 1712. aastal Humalas $\frac{3}{4}$ ja Väänas $\frac{7}{2}$. 1725.aasta hingerevisjoniks oli elanike arv hakanud taas tõusma. Nii oli talupoegi Humala mõisas 56 ja Vääna mõisas 396. Seoses talupoegade arvuga hakkab suurenema ka kasutuselevõetud adramaa arv.

1890. aastal alanud mõisavaldade ühinemisega läks Vääna kandi kogukond Harku valla koosseisu.

1917.a. otsustasid Vääna ja Viti kogukonnad esitada Harju Maakonna Nõukogu erakorralisele istungile pöördumise ettepanekuga moodustada Vääna iseseisev omavalitus- Vääna Vald, kuhu kuulusid ka Vahi, Vaila ja Liikva külad. Humala kuulus toona Keila valla koosseisu.

Kuna majanduslik olukord ei olnud kiita, siis kuulutati iseseisvus välja alles 11.04.1919.a. Sellel ajal elas valla territooriumil 1800 elanikku. Esimeseks Vääna valla volikogu esimeheks valiti maatameeste ja rendikohapidajate esindaja Otto Mihkli poeg Pirma, kes oli samaaegselt ka vallavanemaks valitud. Valla põhiülesandeks sai elanike teenindamine ja uue valla ülesse ehitamine. Moodustati mitmeid komisjone: kreedidi muretsemise komisjon, võlgade sissenõudmise komisjon, toitlustuskomisjon. Uue ja noore valla vallamaja rajati esiteks vallasekretär Krasbergi maadele, kuid seoses segaste maa omandiküsimustega viidi vallavalitsus üle Vääna mõisa peahoone keldrikorrusele.

Sellel ajal asusid mõisa peahoone ruumides veel kool, raamatukogu ja kohalik konstaablipunkt koos arestikambriga. Kandi postiteenused käisid tollel ajal Keila raudteejaama kaudu. Harjumaa valdade 1938. aasta territoriaalse ümberkorralduse kava kohaselt liideti Vääna vald uuesti Harku valla koosseisu.

Nõukogude okupatsiooni ajal kuulusid antud külad Ranna sovhoosi valdusesse. Vastavalt Eesti NSV ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele 17. jaanuarist 1941 senised vallavalitsused likvideeriti. Saksa fašistliku okupatsiooni ajal tegutses vallavalitsus ajutiselt edasi. Harku vallavalitsus likvideeriti pärast Eesti okupeerimist 1944. aastal nõukogude vägede poolt. Harku valla õigused taastati 21. novembril 1991. aastal.

2.1.2. Kohalik kultuuripärand.

Kandi põhilisteks kultuurikandjateks on läbi sajandite olnud kindlasti Balti-Saksa mõisnike poolt rajatud mõisad ja seal viljeletud kultuur ja maaharimise kunst. 1325.a. on pärit esimesed teated Vääna mõisast, kus omanikuks oli Herman Bremen. Abiellumiste, ostmiste-müümiste ja pärimiste teel on hiljem Vääna mõisa omanikeks olnud von Tiesenhausenid, Taubed, Frommholdid, Maydellid ja Dückerid. Seejärel jäi mõis ligi kaheks aastasajaks Stackelbergide kätte.

Nii sai parun Otto von Stackelberg eelnimetatud Vääna mõisa 1774.aastal oma naisevennalt Peter Friedrich Dückerilt. Mõisa juurde kuulus ka suur kunstikogu, mis koosnes ligi 140 hinnalisest maalist, suurepäraest vasegravüüridest, vanaaegsetest müntidest ja antiikesemetest. Kollektiooni põhiväärtuse moodustasid Madalmaade meistrite tööd ja suurema osa oli Stackelberg omandanud Itaalias olles. Kunstikogu juurde kuulus juba tollal ka väärtuslik raamatukogu. Nii et toonane mõisa valdaja oskas kunsti hinnata ja täiendas igati tolleaegset kunsti- kui ka raamatukogu. Miks mitte sellest tulenevalt väärtustada tolleaegset kultuurivaramut ja võtta praeguses Vääna mõisakompleksis kasutusele mõni ruum selle paikkonna elu-olu kajastava muuseumina.

Nii rajati Stakelbergide ajal Vääna ainulaadne barokkansambel. 1784.aastal alustati tundmatu Itaalia päritolu arhitekti kavandite järgi peahoone ehitustöid.

Kindlasti lisab Väänale ja tema ümbruskonnale kuulsust Väänas oma noorusaastad veetnud Otto Magnus von Stackelberg (1786-1837), rahvusvahelise kuulsusega kunstnik, antiikajaloo uurija, mitme teadusorganisatsiooni liige.

19. sajandi lõpus oli Vääna eeskujuliku majapidamisega, puhast tõugu friisi karjaga ja suurt tulu toova viinavabrikuga mõis. Seal toimusid üheaastased kursused nii metsaasjanduse kui karjapidamise õppimiseks.

Nii ongi kujunenud kandi suurimaks vaatamis- ja kultuuriväärsuseks eelkõige Vääna mõis koos peahoone, mõisapargi, linnuse varemete, viinavabriku, triiphoone ja tall-tõllakuuriga 18-19.sajandist.

Teine kanti kaunistav mõis on 1690. aasta asutatud Humala (saksa keeles Hummala) mõis, mil selle omanikuks oli Otto Scheiding. Põhjasõja-järgselt oli mõis algul kroonu omanduses,

kuid 1758. aastal omandas selle Jakob Albrecht Matthias. Alates 1777. aastast kuulus mõis kaks aastakümnet von Fockidele. 1805. aastal omandas mõisa Gustav von der Howen, kelle perekonna kätte jäi see 1870. aastateni. 1889. aastast läks mõis Ernst Stackelbergi kätte ja jäi Stackelbergide valdusse kuni 1919. aastani, olles Vääna kõrvalmõisaks.

Täna asub Vääna mõisa peahoones Vääna lasteaed-alkkool, mis on ka kandi peamisi kultuurikantse.

2.1.3. Kandi hariduselu

Neis raskeis tingimustes suutis kohalik rahvas siiski säilitada oma iseteadvuse, oma traditsioonid, kuid koolide tekkele kulus veel aega. Ja Rootsi valitsuse püüde harida rahvast katkestas siingi Põhjasõda. Siiski võib 19. sajandi teisel poolel rääkida mitme külakooli tekkimisest siinses piirkonnas. Nii asutati külakoolid 1862. aastal Väänas, järgmisel, 1863. aastal Liikval, 1889. aastal Vahil.

2.1.4. Seltsielu minevikus

Võib julgelt väita, et Väänas on asunud kandi seltsielu keskpunkt läbi erinevate aegade. Nii on antud ajajärgul siinses piirkonnas eksisteerinud terve rida seltse ja ühinguid. Nt. Vääna-Liikva Piimaühisus, Vääna Haridusselts "Koidula", Vääna Muusika Ühing, Vääna Põllumeeste Selts, I Vääna Turbaühing, Vääna - Orava Turbaühing, Vääna-Peetri Turbaühing, Vääna-Liikva Piimaühisus, Vääna Piimaühing, Vääna Kontrollühing, Vääna Kartuliühisus, Vääna Masinatarvitajate Ühisus, Vääna-Peetri Masinatarvitajate Ühisus, Vääna Maanaisteselts, Vääna-Jõesuu Heakorra ja Kaunistamise Ühing, Vääna Valla Põllumeeste Kogu, Vääna Valla vabatahtlik Tuletõrjeühing.

Samas on Vääna mõis juba toona kohaliku elanikkonna kultuuriliseks kokkusaamise kohaks. Siinses mõisahoones tegutsesid nii kool kui ka raamatukogu, vallamaja, vallakohus, samas oli see tihedaks seltskondliku lävimise kohaks.

2.2. KANDI ASEND JA RAHVASTIK

2.2.1. Kandi asend ja suurus

Harku valla pindala on 159,77 km² ning elanike arv 11 058 (01.01.09). Vääna kandi külade pindalad on kokku 41,58 km², mis moodustab kogu valla pindalast 26%, ning elanike arv 653, mis moodustab 5,9% valla elanike arvust. Vastavalt Siseministeeriumi Sotsiaalse Infrastruktuuri uuringule moodustavad Vääna kandi järgmised külad: Humala, Liikva, Vahi, Vaila, Vääna.

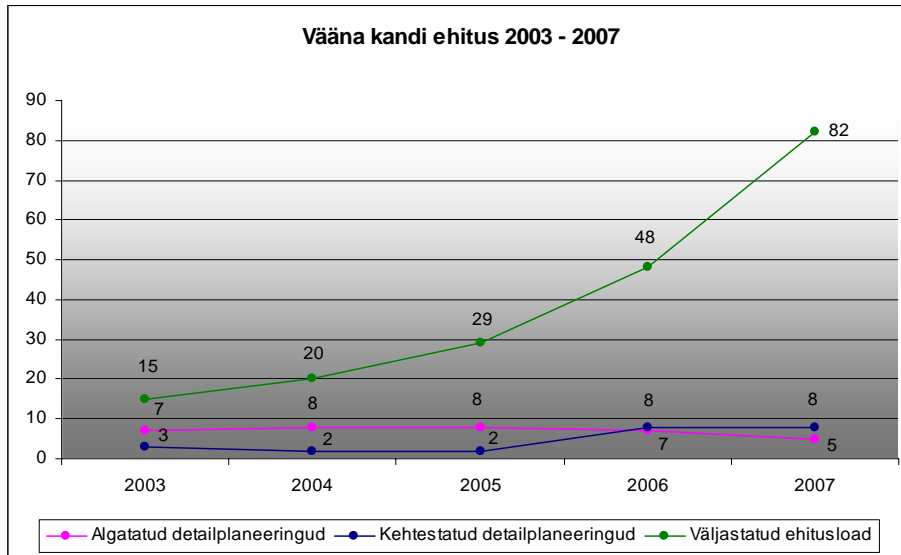
Tabel 2: Külade pindalad

Küla	Pindala (km ²)
Humala küla	7,1253
Liikva küla	14,9852
Vahi küla	7,3704
Vaila küla	4,1297
Vääna küla	7,9674
KOKKU	41,578

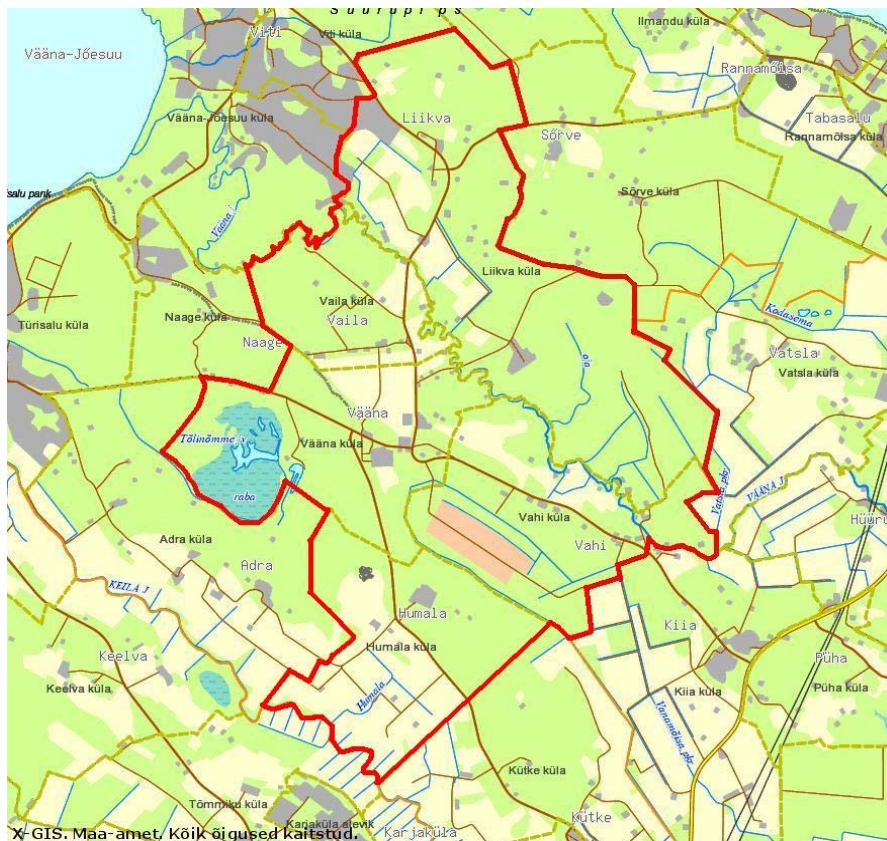
Kandi külad paiknevad valla keskosas, kandikeskuse kaugus vallakeskusest on 11km. Kandikeskuseks on Vääna küla, kus asub ka suurem osa tänasest sotsiaalsest infrastruktuurist.

Põhiline asustusvorm on hajaasustus ja külad on pikkade ajalooliste traditsioonidega. Viimase aktiivse arendusperioodi juures on külade infrastruktuur muutunud vähe. Suurem muutus on toimunud kandi keskses, Vääna küla ümbruses ja Vahi külas. Vaila külasse on juurde ehitatud üks sumbküla põhimõttel tegutsev elamupiirkond. Algatatud on küll uusi suuri põllupealseid detailplaneeringuid, mis tegelikult ei vasta kandi vajadustele ega lähtu infrastruktuurist tulenevatest vajadustest, kuid tänases majanduslikus olukorras ei ole enam neist reaalset arendust leidnud. Kandis on ka nõukogude ajal rajatud Liikva külla suvilapiirkond, kus on täna 331 suvilakrunti.

Joonis 1: Vääna kandi ehituse areng 2003 - 2007

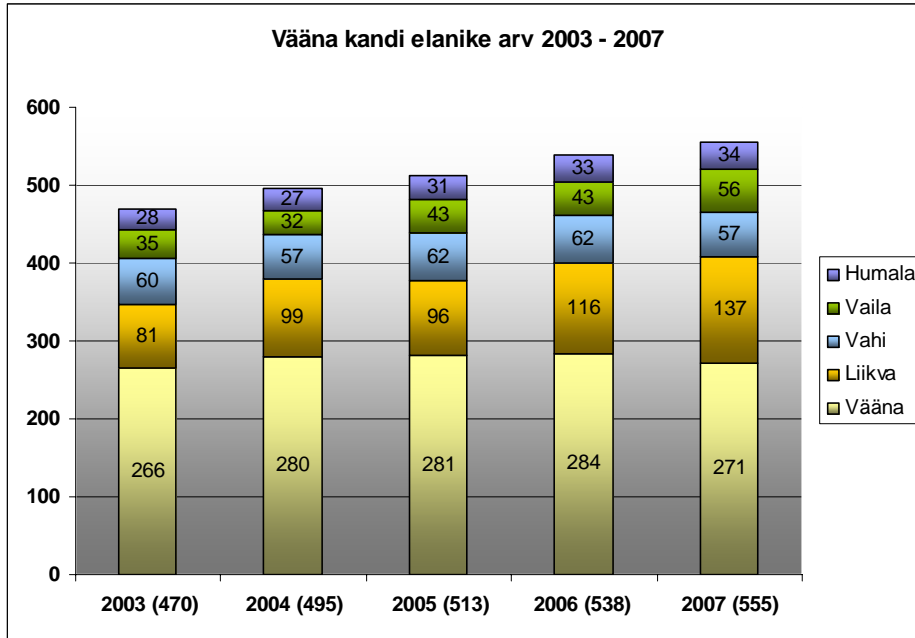
Joonis 2: Vääna kandi kaart.

2.2.2. Rahvastik

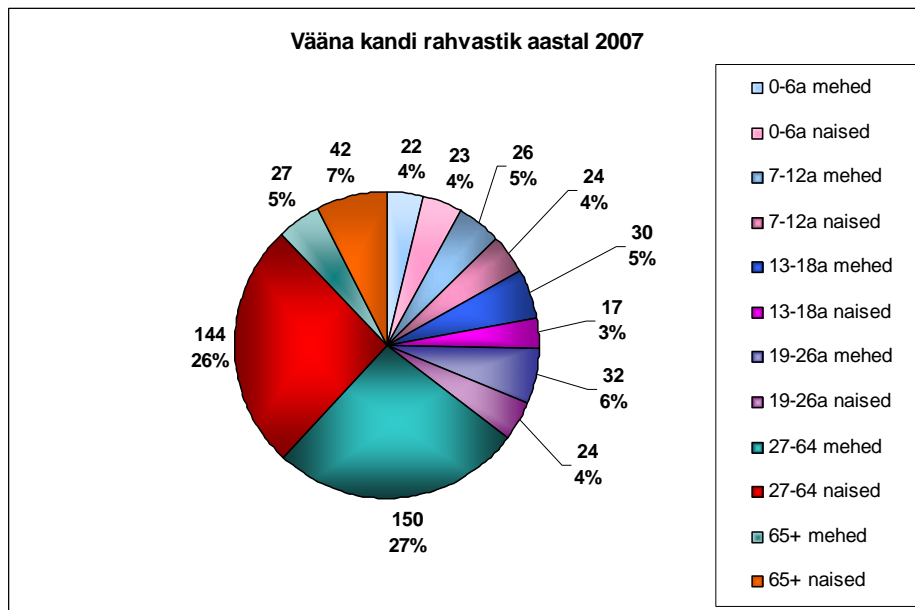
Võrreldes Harku valla rahvastiku kasvuga ei ole Vääna kandi rahvastik kasvanud sama tempoga. Selle põhjuseks on asjaolu, et elamuehituse mõjud ei ole ulatunud nii suurel määral meie hajaasustuspiirkonda. Rahvastiku arvu poolest on suurim Vääna ja väikseim Humala küla. Põhilisteks sissetändajateks on uusasunikud, kes on siia omale kodu rajanud.

Joonis 3: Külade elanike arv ja kasv perioodil 2003 - 2007

Rahvastiku vanuseline struktuur ei ole viimaste aastate lõikes eriti muutunud. Suurima rahvastikurühma moodustavad keskealised tövõimelised inimesed, kelle protsent elanikkonnast on üle poole. Võrreldes noorte juurdekasvuga võib eeldada, et tulevikus on probleemiks kandi elanikkonna vananemine. Uustulnukad on põhiliselt noored väikelastega pered.

Joonis 4: Külade elanike sooline ja vanuseline jaotus aastal 2007

2.2.3. Kogukonna tegemised

Aastal 2002 istusid taluõuele kokku Vaila küla elanikud ja pidasid plaani: kuna külaelanikud suhtlevad omavahel aktiivselt võiks luua seltsi ning rajada külakeskuse, kus saaks üritusi korraldada. 2003 aastal loodi MTÜ Väana Külakoda.

Mittetulundusühingu eesmärgiks on Väana kandi kohaliku maaelu ja külaelu taaselustamine, säilitamine ja harmoonilisele arengule kaasaaitamine, sealhulgas maamajanduse ja rahvakultuuri edendamine ning erinevate külaliikumismvormide elluviimine.

Külakoja kodu saamislugu

Tulevaseks külakeskuseks valiti Väana teeservas olev tühi hoone, endine mõisaait.

Vaila küla elanik, Deiw Rahumägi, kes on külaelu arengule ja kultuuripärandi säilitamisele alati nõu ja jõuga abiks olnud, kirjutas PRIA programmi projekti, millega taotleti rahastamist hoone renoveerimiseks. Projekti taotlus rahuldati ning ehitusega alustati 2005 aastal. Selle käigus paigaldati kommunikatsioonid, korrastati fassaad ja vahetati katus. Seejärel tuli kirjutada II projekt, uuesti PRIA programmi ja taotleda lisaraha Väana Külakoja renoveerimise lõpetamiseks. Ka see taotlus rahuldati ning ehitust võis jätkata. Rahaliselt toetasid meid ka Harku Vallavalitsus ning talgute korras külaelanikud. Projekti maksumuseks oli 2,4 miljonit krooni. Ehitajaks firma Raua Ehitus OÜ. Hoone sisekujundus on arhitekt Ivi-Els Schneiderilt. Väana Külakoja sünnikuupäevaks sai 1.oktoober 2006. Koristustöödel osalesid aktiivselt külaelanikud.

Kahekorruselise paekivist hoone alumisel korrusel asub saaliosa ja täismöötmega köök, ülemisel puhkeruum. Vahekorrusel on MTÜ töötuba. Külakojas saab korraldada koolitusi, seminare, loenguid, kokkutulekuid ja muid üritusi. Igapäevane ringitöö sai hoo sisse 2007 aastal. Kultuuri- ja vabaajateenuseid tellib mittetulundusühingult Harku vald oma eelarvest.

Ühised ettevõtmised

Algselt planeeritud ühe küla keskusest on nüüdseks kasvanud viie küla, so Väana, Vaila, Vahi, Humala ja Liikva (Väana kant) eest kostev organisatsioon MTÜ Väana Külakoda, kuhu kuulub 59 liiget (dets 2008), kes aitavad seltsi visiooni ellu viia. Kultuuri- ja vabaajategevust toetab Harku Vallavalitsus. Suureks abiks on Kohaliku Omaalgatuse programmidest saadud projektitoetused (kangasteljed, karaoketehnika, nahaõmblusmasin).

Üheskoos tähistame rahvakalendritähtpäevi, toimuvad ühisüritused, arutelud, kursused ja koolitused. Samuti huvitöö igas vanuses inimestele: loovusring mudilastele, kunstiring kogu perele, ravivõimlemine eakatele, seltskonnatantsu klubi, Väana kandi noorte kirjanduslubi, käsitöö-, laulu-, filmi-, bridži- ja noorteõhtud ning skautlus. Igal aastal toimuvad talgud külakoja ümbruse korrashoiuks, kevad-, sügis- ja/või jõululaadad. Juba viis aastat on ümbruskonna elanike kaasabil korraldatud Väanas valla suurt jaanipidu.

Meil on kindel siht hoida Väana Külakoda perekeskse keskusena, kus enamus üritusi on kogu perele. Püüame tegevustega liita erinevaid põlvkondi, näitamaks head koostöövõimet, mis omakorda suurendab üksteisemõistmist.

Lisaks eelpool mainitud seltsi tegevusele oleme võtnud endale tegevuskavva ka Väana kandi kroonika pidamise, turisminduse väljaarendamise, kandi arengukava koostamise ja selles planeeritud tegevuste elluviimise ning palju muud huvitavat ja vajalikku.

Külakojal on oma logo (autor Angela Loot) ning ühtsed fliisid.

Väana Külakoja ühistöö – Külakoja lapitekk valmis aprillis 2008, MTÜ Väana Külakoja 5. sünnipäevaks. Tekk on kokku õmmeldud 52 väikesest ja 5 suurest külarahva poolt valmistatud ruudust ja kangale kantud fotodest Külakoja tegemistest läbi aastate. Tekki saab

näha meie kodumaja, Vääna Külakoja seinal. Teki idee autor ja kokkuõmbleja on Külakoja liige Mailis Kess.

Vääna Külakoja ühistöö - lauatelgedel kootud linased laudlinad on hetkel veel tegemisel. Linad on mõeldud kaminaruumi laudadele, neile tikitakse külakoja logo. Ettevõtmise autor on Külakoja liige Angela Loot.

Hea koostöö toimub piirkonna teiste seltside ja ühingutega: Vääna Veenused (piirkonna eakad), Vääna Jahimeeste Seltsiga, Vääna Vabatahtlike Tuletõrje Ühinguga. Toimuvad ühised metsaistutamise talgud, laadad jm huvitavad ühissetevõtmised.

Vääna Külakoja ukсед on avatud kõikidele huvilistele.

2.2.4. Kogukonnaväline koostöö

Toimub tihe koostöö Harku Vallavalitsuse ja asutustega (vallavalitsuse, noortekeskuste, koolide ja lasteaedadega). Toimuvad piirkonda puudutavate detailplaneeringute avalikustamised ning arutelud valla üldplaneeringu teemadel. Samuti ühised üritused teiste piirkondade elanikega (eelkõige noortega).

Koostöö teiste piirkondade ühingutega: Nelja Valla Kogu, Kodukant Eesti ja Harjumaa, Eesti Skautide Ühing, Junior Archievment Eesti, Harku Valla Lastekaitse Ühing, Suurupi Selts.

Osaletud on kandivälistes suurtes ühissetevõtmistes: Teeme ära 2008, Harku valla külade päev (Vaila küla „Parim küla 2008“), Peeter Suure merekindluse talgud (Suurupi Selts), ülevallalised noorteüritused ja konkursid, perepäevad, koolitused (näit Kodukant HM) jmt.

2.3. KANDI LOODUSLIKUD OLUD

2.3.1. Vesi

Jõgedest on kandi (Humala küla) läänepiiriks olev Keila jõgi (kogupikkus 122km, valgala 682m²) ning kanti poolitav Vääna jõgi (kogupikkus 65,6 km, valgala 316m²). Veekogudest võib nimetada veel Vahiküla joastikku, Põlma oja Vahi külas (pikkus 1,9km, valgala 4,5m²), Humala oja Humalas (pikkus 1,8km, valgala 4,2km²), Tõlinõmme rabas asuvat Tõlinõmme järve (Vääna küla, Vääna maastikukaitseala) ning Vääna sood (Vahi külas).

Vääna jõgi on tuntud ka kui Tõdva, Tedva, Hüüru, Topi, Saku jõgi. Vääna jõgi, mis saab alguse Järlepa järve soostunud nõost ning suubub Soome lahte, läbides kesk- ja alamjooksul Vahi, Vääna, Vaila ja Liikva külasid ning jätkates teekonda läbi Vääna-Jõesuu ja Viti külade mereni, on välja kujunenud pärast jääajajärgsete veekogude taandumist meie territooriumilt. Geoloogid kinnitavad, et Vääna kohal oli juba enne jääaega olemas võimas jõgi, nn Ürg-Vääna, mis aegade jooksul suutis endale paekaldasse uuristada mitme kilomeetri laiuse sügava orundi. Jääajajärgsel perioodil täitis Vääna jõe orund liiva ja teiste sulamissetetega. Kuna aga jõevool kandis liiva ja savi hulgaliselt merre, mis seal põhja settisid ning mille lained taas osaliselt randa uhtusid, kujunes jõesuudme ette nii veealuseid liivasiirmeid kui ka veest välja ulatuvaid kuhjatisi. Lõpuks ummistasid need jõesuudme ning sundisid jõge korduvalt leidma endale uut voolukohta. Nii kujunesid välja Vääna jõe suured looked, mis on eriti iseloomulikud Nõmme küla ja Vääna-Jõesuu vahel. Kohati on lookes voolavate jõelõikude vahe nii väike, et jääb mulje, nagu voolaks kaks jõge teine teises suunas.

Ülemjooksul ja kohati ka keskjooksul on jõgi süvendatud ja õgvendatud, enamuses pikkuses, sh ka Väänas aga voolab looduslikus süngis. Jõe kaldad on ülemjooksul madalad, kesk- ja

alamjooksul enamasti kõrged. Jõe keskmine lang on 0,69 m/km. Lang on suurim keskjooksul 4 km lõigus Vatsla ja Vahi küla vahemikus. Vahi külas on jõel *Vahiküla joastik*, kus vesi langeb astmena. Põhiastangu kõrgus 1,2 m, koos väiksemate astangutega on kogulangus üle 4 m. Kirjanduse andmeil käivad Vääna jões kudemas lõhi, meriforell, vimb ja jõesilm; jões leidub jõeforelli ja teibi ning sinna tõuseb merest ka noorangerjaid. Vääna jõe kesk- ja alamjooks kuuluvad heade forellijõgede hulka.

2.3.2. Mets

Kandi metsasus on kõrge, võrreldes valla üldise metsasusega, mis on 40%. Suurem osa neist on hoiu- ja kaitsemetsad. Üldiselt on valla maad väheviljakad, haritava maa keskmine boniteet on 33 hindepunkti (vabariigi keskmine 43 hindepunkti).

Kandi rohemassiividel ja -metsadel on oluline roll kandi ökoloogilise tasakaalu säilitamisel. Kindlasti ei ole võimalik vaadata neid metsamassiive kui majandusharu ühte osa, pigem on vaja väärtustada seda kui vabaaja- ja kultuurikeskkonda. Piirkonna metsades olev flora ja fauna on vaieldamatult mitmekesine ja omanäoline, võrreldes teiste valla kantidega. Suur osa kandi territooriumist on kaetud puisniitudega. Eriliste taimekoosluste ja metsmassiivide olemasolul on meie kandis täheldatud erinevate looma- ja linnuliikide suur levik, mis on soodustanud jahipidamist ja kalapüüki. Loodusmaastike suur osakaal ja traditsioonilise maaviljeluse pikaajalised traditsioonid ei ole Vääna kandi metsamassiive eriti muutnud, pigem on metsa osakaal tõusnud, võrreldes Eesti Vabariigi algusaastatega.

2.3.3. Maastik

Vääna kant asub Põhja-Eesti klindil mis on mastaapne maastikuline element, mis toimib nii barjääri kui aineriinget ja elustikku juhtiva elemendina. Kant on oma looduse poolest eriti unikaalne just pangaaluste laialehiste metsade poolest, mida peetakse Eestis haruldasteks kooslusteks, ja liigirikka nahkhiirte koosluse poolest. Mõlemad nimetatud on seotud eelkõige klindiga ja selle poolt tekitatud eriliste keskkonnatingimuste ning elupaikadega. Paekivis asuvad koopad on nahkhiirte jaoks üle-euroopalise tähtsusega talvituspaikadeks. Lisaks sellele on klint väljaulatuva maastikuelemendina ja sageli selle all paikneva varjupakkuva metsaga nahkhiirtele väga oluliseks levimisjuhiks kogu Harku valla piires. Klindialune mets pakub elupaika ka paljudele haruldastele ja ohustatud sambliku ja sambllaliikidele.

Klint tuleks kogu oma ulatuses arvata rohekoridoriks. Humala külas asub üks kahest Harku valla suurimast riigi omandis olevast maast (Kaitseliidu harjutusväljak).

Vääna maastikukaitseala (407 ha) moodustati 1991.a Tölinõmme raba, linnurikka Tölinõmme järve ning põõsasmarana loopealsete kaitseks. Sellel väikesel alal jagub nii soo-, metsa- kui ka pärandmaastikke. Erilist tähelepanu väärib aga liigirikas linnustik ning ainulaadne põõsasmaran, rahvakeeli sookanarbik (*Potentilla Fruticosa*), mis kasvab looduses massiliselt veel vaid Gotlandi ja Ölandi saarel Rootsis.

Kaitseala lääneosas paikneb liigendatud kallastega Tölinõmme e Humala järv (mõõtmed umbes 1,7 x 2 km), mida põhjast piirab õõtsik-madalsoo ja lõunast raba. Järve lõunakaldal kasvab rabamännik, leidub lodumetsa killukesi, kaitseala põhja- ja loodeossa jääb loodusliku ilmega kuuse-segamets. Kaitseala idaosas valitsevad poollooduslikud kooslused – peamiselt põõsasmaranalood.

Veel 1930. aastate alguses oli Tölinõmme järv oma mitmest tuhandest paarist koosneva naerukajakakolooniaga üks meie linnurikkamaid. 1937. aastal lasti aga järv alla: et luua uusi karjamaid, kaevati magistraalkraav Keila jõeni, nii et veesilmast jäi alles vaid ligikaudu kolmandik. Veepeegli alanemine ja kinnikasvamine kiirenesid märgatavalt taas 1990. aastate

alguses, kui järve kuivendussüsteemi truur-regulaator lakkas töötamast: esialgu 38 hektari suurusest veepeeglist oli aastaks 2000 järel vaid 6,1 hektarit. Alles 2003. aastal õnnestus Harjumaa keskkonnateenistuse eestvõttel järve ja sellega seotud märgalade häving peatada.

Rikkalik linnuelu. 1980. aastatel oli Tölinõmme järv oma linnurohkusega üks ornitoloogide armastatumaid vaatluspaiku. 1987. aasta 16. mail korraldatud vaatluspäeval pandi kirja 74 linnuliiki.

Järve lõunakaldale on 2004. aastal rajatud linnuvaatlustorn, kust saab hea ülevaate nii järvest kui ka rabamaastikust.

Vääna karstilehter. Tölinõmme järvest ida poole jääb Vääna kurisu – üle 20 meetri pikkune ja 2,5 meetri sügavune karstilehter, millesse suubuv vesi voolab maa all ligi 3 km ning väljub allikatena maapinnale klindinõlval. Kurisu on kantud Eesti ürglooduse raamatusse.

Vääna loopealsetel leidub peale põõsasmarana veel teisigi kaitsealuseid taimeliike: aasnelk, jumalakäpp, sile tondipea, pruun-raunjalg (loopealsetele tsaariajal rajatud kaitsekraavides), kahelehine käokeel, kahkjaspunane-, kuradi- ja vööthuul-sõrmkäpp.

Kaitseala metsad on samuti rikka elustikuga. Lisaks raudkullile, hiire- ja herilaseviule, händkakule ja metskurvitsale võib siin kohata põtra, metssiga, metskitse, hall- ja valgejänest, rebast, kährikut ja metsnugist. Rabast põhja jäävas segametsas asuvad ulatuslikud mägralinnakud, mida ka rebased kasutavad. Roomajatest on loopealsetel tavaline rästik, järve ümbruses on aga sagedased nastik ja arusisalik, kahepaiksetest leidub ohtralt rohu- ja rabakonna, harilikku kärnkonna ning tähnikesiliku. Kaitsealustest liblikaliikidest elavad kaitsealal teehe-mosaiikliblikas ja suur-kuldtiib, rabaliikidest võib kohata varajast kannikesetäpikut ja raba-võiliblikat.

Kaitsekord. Omanõuliste pärandmaastike kaitse algas Väänas aastal 1991, kui Harju maavalitsuse eestvõttel loodi Vääna taimekaitseala. Praeguse Vääna maastikukaitseala kaitse-eeskirja kinnitas vabariigi valitsus 28. juunil 2000. Kaitseala läänepoolel asuvad märgalad koos ümbritsevate metsadega on kaitse-eeskirja järgi tsoneeritud rangemasse sihtkaitsevööndisse, idapoolse pärandmaastikud kuuluvad leebema režiimiga, mõõdukat majandamist võimaldavasse piiranguvööndisse. Liikumispiiranguid kaitse-eeskiri ei sea.

Ala on arvatud ka üleeuroopalisel Natura 2000 loodusala võrgustikku. Kaitseala valitseb Harjumaa keskkonnateenistus, kelle poole saab pöörduda kõigi kaitseala puudutavate küsimustega. Vääna maastikukaitseala kaitse-eeskirja saab vaadata Riigi Teataja kodulehel.

Vääna turbaraba. Väänas toimub turba kaevandamine. Turbakarjääri eksploateerib AS Farve, tootmispindala on 82 ha. Vastavalt Harjumaa Keskkonnateenistuse informatsioonile jätkub AS-l Farve turbavarustus orienteeruvalt 2026. aastani. Vastavalt kaevandamisloa HARM-32 tingimustele peab kaevandaja turba välja töötama kuni mineraalpinnaseni ja tootmise käigus kujundama kaevandamisalale veekogu. Ala peaks perspektiivis hakkama toimima kui Vääna elanike puhkepiirkond.

2.3.4. Piirkonda iseloomustavad objektid ja vaatamisväärsused

Kaitstavad alad

Vääna hoiuala – 446,7ha.

Vääna jõgi

Vääna kaitseala

Vääna kanakulli püsielupaiga ja selle sihtkaitsevöönd

Vääna maastikukaitseala, Tölinõmme skv

Vääna mõis – tutvustus eelmistes peatükkides

Vääna mõisa park – Looduskaitsealuse alusel kaitse alla võetud 1963. a. üksikobjekt

Humala mõis, Vääna karjamõis - ei ole muinsuskaitse all.

Arheoloogiliselt väärtusliku alana võib Muinsuskaitseameti andmetel nimetada Humala-Kumna-Kütke-Adra külade piirkonda, kuhu lisaks Muraste-Ilmandu-Sõrve küla piirkonnale on koondunud suurem osa valla arheoloogiamälestistest. Keila jõe ümbruses olevad mälestised on seotud alale jäävate soodsate põllumajandusaladega, kuid väga põhjalikke maastiku-uuringuid veel tehtud ei ole.

Peeter Suure merekindluse rajatised

Vääna mõisa maadest eraldati Peeter Suure merekindluse jaoks 585 tiinu, mis tollasele mõisnikule ei meeldinud. Vääna elu muutis kaitseehitiste rajamine palju. Tänu merekindlusele ehitati Esimese maailmasõja ajal Tallinnast Vääna kitsarööpmeline raudtee, mis teenis ümberkaudset rahvast kuni 1962. aastani. Vääna jaama vana jaamahoone on tänaseni alles, raudteevalli mööda kulgeb aga sirge metsavaheline autotee. Tänapäevani on suhteliselt hästi säilinud kaitseliinid, kaevikud ja nende vahelised tunnelisüsteemid Humala külas, kus ka nõukogude okupatsiooniväed oma rajatisi tegid.

Ürglooduse objektid

Vääna kurisu = Tölinõmme kurisuu

Tölinõmme järvest voolab välja väike Kuriste oja, mis kaob Vääna loopealse serval kurisusse. Kurisu on üldjoontes ovaalse kujuga, üle 20 m lai ja 2,5 m sügav. Vesi kaob astangu jalamil leiduvasse väikesesse horisontaalsesse karstiõõnsusse. Paeseinal esineb karre sügavusega kuni 3 cm. Kurisut on laiendatud pae murdmisega enne II maailmasõda. Sinna on ka kive veetud. Edaspidi on seda vaja hoida olemasolevas seisundis. Ei ole looduskaitse all. Võtta kaitse alla ja tähistada. Oja ja Tölinõmme järve mitte süvendada, kurisus paasi mitte murda ja keelata prahi või kividega täitmine. Uuritud Eesti TA Geoloogia Instituudi poolt.

Vääna maasäär ja laguun

Vääna-Posti - Keila-Joa maantee ääres Vääna pargi lähedal. Vääna maasäär on tekkinud ühepoolse pikisuunalise settevoolu toimel. Künne on selgeilmeline, umbes 2,5 km pikk, kuni 400 m lai ja kuni 3 m kõrge; nõlvade kallakus on 5-15°. Maasäär eraldas avamerest 3 km² suuruse laguuni, mis nüüd on Vääna raba. Seisund halb. Maasäärest on suur osa ära veetud. Ei ole looduskaitse all. Võtta kaitse alla.

Vääna soo Kaldakivi

Humala küla, Humala teeristi ja Vääna soo ääres põllul. Rahnu pikkus 9,0; laius 4,6; kõrgus 4,2; ümbermõõt koos lõhedega 23 m. Seda poolitab püstlõhe laiusega 0,3-0,5 m. Suur osa rändrahnust on lõhatud rahvajutu järgi Peeter Suure Merekindluse käigus: tükid lebavad maas. Kivi laele on puuritud auk. Kaldakivi asub Antsülusjärve-aegse Vääna lahe kaldal, astangust 20 m. Ei ole kaitse all. Võtta looduskaitse alla koos tema kõrval asuvate tükkidega.

Vahiküla ehk Vääna juga

Vahiküla, Vääna jõel Peetri - Keila-Joa maantee sillast 0,4 km päri voolu. Vääna juga on joastiku viimane, 1,4 m kõrgune astang. 310 m pikkusel jõelõigul on jõe lang 4,3 m. Joa laius on 25-30 m. Põhja-Eesti paelava ilmestav vaatamisväärsus, eriti kevadise suurveega. Kuival ajal hea paljand aluspõhja kihtide uurimiseks. Ei ole looduskaitse all. Võtta kaitse alla ja tähistada vastava märgiga. Jõe joa juures mitte enam süvendada. Seisund hea. On oluline, et lähedal olevate majade elanikud ja joa külastajad täidaksid looduskaitse eeskirju. See välistab ümbruskonna reostuse ja tagab joa säilimise looduslikuna.

2.3.5. Loodusolude mõju kandile

Rohevõrgustik.

Lisaks tehnilisele infrastruktuurile on inimese täisväärtuslikuks eluks vajalik ka roheline infrastruktuur, mille põhieesmärgiks on ühelt poolt säilitada bioloogilist mitmekesisust ning teiselt poolt tekitada inimestes huvi tervislike eluviiside, looduses liikumise ja puhkamise vastu, rajades selleks rohealadele kergliiklus- ja jalgteid.

Vääna kandi looduslik keskkond annab piirkonnale selles osas suured eelised, sest just siin paikneb eespool kirjeldatud maastikukaitseala oma ürgselt kauni pärandmaastiku aladega, st metsalaamad loomade ja lindudega, ürgsete metsade ja soode ning erakordsete pinnavormidega.

Vääna kanti läbib Harku valla rohevõrgustiku üks olulisemaid osi: Vääna-Jõesuu, Türisalu-Vääna-Humala ja Suurupi massiivid, millede terviklikkuse hoidmine peaks olema meie esmaseks prioriteediks. Eelkõige tähendab see nimetatud rohealade terviklikkuse tagamist ja nende vaheliste liikumiskoridoride säilitamist, mis omakorda tagab siinsetele elanikele looduslähedase elukeskkonna. Sest rohevõrgustike funktsioonideks on näiteks biodiversiteedi kaitse, veerežiimi stabiliseerimine, veekvaliteedi parandamine, rekreatiivsed teenused ja levikukoridorid elustikule.

Harku valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes (edaspidi KHS) on Vääna kandis asuvatest rohevõrgustiku aladest välja toodud järgnevad:

- Sõrve tuumala – valla olulisem rohevõrgustiku massiiv, mis hõlmab Tabasalu, Vatsla, Vääna, Liikva, Muraste ja Rannamõisa vahele jäävaid metsaalasid ja pärandmaastikke, ühendab omavahel valla mereäärseid alasid Vääna ja Keila jõest lõunasse jäävate rohealadega ja on piirkonnas peaaegu ainsaks suurulukitele ja inimpelglikele liikidele väga head elupaika pakkuvaks alaks. Sõrve tuumala suhtes on tehtud ala kaitse alla võtmise ettepanek. Sõrve tuumala kvaliteedist sõltub ka kõigi teiste valla rohealade elustiku liigiline koosseis ja samuti valla keskkonnatingimuste stabiilsus.
- Vääna- Tölinõmme- Humala- Tutermaa tuumala – ulatuslikud loometsade massiivid suurulukite poegimis- ja toitumisaladena. Tuumala funktsionaalsust toetab alaga piirnev põllumajandusmaastik.

Rohevõrgustiku koridorid piirkonnas:

- Vääna jõgi koos ümbritseva rohealaga, on hea kvaliteediga liikumiskoridor kahepaiksetele, vooluvetega seotud imetajatele ja lindudele. Kuna Vääna jõgi on ühtlasi lõheliste elupaik, on oluline säilitada hea veekvaliteet.
- Keila jõgi koos ümbritseva lammialaga, suurulukitele, kahepaiksetele, vooluvetega seotud imetajatele ja lindudele.
- Liikva koridor liikumiseks ulukitele ja väikeimetajatele, mille kvaliteet on juba ehitustegevuse tõttu vähenenud, kuid ala on ulukite poolt siiski veel kasutatav.
- Jahilossi koridor, mis ühendab Vääna-Jõesuu ja Sõrve metsamassiive ning on suur- ja väikeulukite tõmbekeskus.
- Orava koridor, ühendab Sõrve ja Suurupi massiive. Koridori ehitatud majade mõjutsoonid katavad selle juba täies ulatuses, tuleb vältida uute elamute ehitamist antud alale, et ala mitte rohkem kahjustada.
- Tölinõmme koridor, kus on oluline loopealsele iseloomuliku floora ja põõsaskoosluse säilitamine.

- Vääna koridor, peafunktsioon suurulukitele liikumisvõimaluste tagamine Vääna-Tölinõmme- Humala- Tutermaa piirkonnast Sõrve metsamassiivi.

Pinnakate ja selle ehitus

Vääna kant asub valdavalt Viru – Harju lavamaal, kus avaldub kambriumi (Põhja-Eesti paekallas), alamordoviitsiumi kui ka kesk-ordoviitsiumi ladestu. Põhjast piirab kanti Põhja-Eesti klint, mille valdav kõrgus on 30-70 m. Pinnakatteks on erineva paksusega moreen, vähemal määral jääjärvede setteid. Esineb ka loopealseid. Reljeef on valdavalt lainjas tasandik, mida kandi keskosas läbib Vääna jõe org. Kohati on paekallas kahe- või mitmeastmeline. Kandi territooriumil on kauneid järsu seinandina esileulatuvaid osi – pankasid (Türisalu, Liikva).

Põllumaad Harku vallas on üldiselt väheviljakad, seetõttu on põllumajanduslike maade osatähtsus maakasutuses vähetähtis. Lavamaa klindilähedastel aladel on valdavalt õhukesed paepealsed mullad, kõrgemal viljakamad rähkmullad. Põllumajanduslik tootmine on mõttekas vaid Vääna ja Kumna piirkonnas.

Põhjavesi

Ülevaade põhjavee seisundi kohta on koostatud Harju alamvesikonna veemajanduskava, „Keskkonnaregistri põhjaveehaarete nimistu koostamine 2006.a.“ ja Tervisekaitseinspektsiooni poolt teostatud analüüside baasil.

Põhjavee hea kvantitatiivse seisundi seisukohalt kasutatakse Harku vallas liiga palju *Kambriumi-Vendi* põhjaveekogumi põhjavett. *Kambriumi-Vendi* põhjaveekogumi tegelik veeressurss on 10 800 m³ ööpäevas. 2003. aastal ületas ööpäevane koguveevõtt tegelikku ressursi 16 800 m³ võrra. Intensiivse veetarbimise tõttu on *Kambriumi-Vendi* põhjaveekogumi survepind ulatuslikult alanenud ning on tekkinud merevee sissetungi oht. Hetkel puuduvad tõendid merevee sissetungi ning veevõtu mõju kohta *Kambriumi-Vendi* põhjaveekogumite vee kvaliteedile.

Vääna kandi joogivee probleemiks on lubatust kõrgem raua ja mangaani sisaldus.

Pinnavesi

Harku valla ÜVK arengukava seisukohalt on oluline Harju alamvesikonna veemajanduskavas antud hinnang veekogudele, mis on eelvooluks Harku vallas ärajuhitavaile heitveele. Vääna kandi heitveed juhitakse Keila ja Vääna jõkke. Kandi territooriumil on vooluveekogud – jõed, ojad ja kraavid ning seisuveekogud – järved. Jõed on nõrgalt reostunud. Ojadest on suurim Türisalu oja, mis suubub Tölinõmme järve, mille pindala väheneb pidevalt seoses soostumisprotsessidega. Lisaks mõnede väiksematele ojadele on hulgaliselt ka kuivenduskraave.

Harju veemajanduskavas on alamvesikond jaotatud 10 pinnavee ja 4 rannikuvee alamregiooniks, millest Vääna kanti mõjutab Vääna alamregioon. Viimane koosneb valgaladest, mis mõjutavad Vääna jõge. Alamregioonis on 8 veekogumit: Järve, Vanamõisa, Vääna 2, Kivisilla, Vatsla, Vääna 3, Nabala, Pääsküla. Vääna alamregiooni seisund on 2003. aasta analüüside alusel mitterahuldav, veekogumite seisund varieerub keskmisest halvani. Ohtlikud prioriteetsed ained, mis tulenevad Pääsküla prügila nõrgveest, kujutavad ohtu pinna- ja põhjaveele. Pääsküla jõe avaldab mõju ka Tallinna linn. Ainus oluline jääkreostusobjekt piirkonnas on Humala sideväeosa Vanamõisa peakraavi valgala piirkonnas. Vääna jõe alamjooksul on palju suvilaid, elamualasid, kus probleemiks on ebapiisav või puuduv kanalisatsioonisüsteem. Vääna jõe kasutamine heitvee eelvooluna on ülaltoodud põhjustel raskendatud ning antud piirkonna heitvee eelvooluna oleks mõistlik kasutada merd.

Veepoliitika raamdirektiivi kohaselt peaksid kõik veekogud 2015. aastaks olema heas ökoloogilises seisundis, mistõttu tuleb määrata iga veekogu ökoloogiline seisund. Pinnavee bioloogilist kvaliteeti Vääna kandis on uuritud ainult Vääna jões, mille ökoloogiline seisund oli kesine kuni väga hea. Pääsküla jõel täheldati halba seisundit, mis mõjutab ka Vääna jõge. Võrreldes aastaid 1998 ja 2003 on Keila jõe ökoloogiline seisund ülesvoolu paranenud, kuid allavoolu halvenenud.

Veemajanduskavas esitatud 2015. aasta ohuhinnangu järgi on Keila ja Vääna jõgi ohustatud veekogud, kui arvestada, et kõik reostuskoormused vähesel määral kasvavad või stabiliseeruvad.

Vääna kandis olevad suplus- ja puhkekohad jõgede ja järvede ääres ei vasta supluskohtadele esitatud nõuetele.

2.4. KÜLADE INFRASTRUKTUUR

2.4.1. Ettevõtlus

Kandis riigiettevõtted puuduvad ja tõenäoliselt ei ole ka kavas neid siia luua lähimate aastate jooksul. Munitsipaalasutustes on kandikeskuses Vääna lasteaed-alkkool ja raamatukogu.

Eraettevõtluse põhiliseks vormiks piirkonnas on väikeettevõtlus ja väikepõllumajanduslikud talud.

Põhilisteks tööandjateks kandis on:

1. Vääna lasteaed-alkkool. Töökohti 25.
2. Laevalgustite tsehh (OÜ Four Ruum), Vääna küla, lampide ja valgustite osade komplekteerimine. Töökohti 12.
3. Biokütuse tehas (AS Refor), Vääna küla, bioõlidest kütuse tootmine. Töökohti 6.
4. Transport (OÜ Liikvatrans), Liikva küla, raskeveokite rent ja lastehoiuteenus. Töökohti 6.
5. Vääna pood (Marissa Company OÜ), Vääna küla. Pood on hetkel suletud, kuid on lubatud avada märtsi kuuks. Töökohti 3.
6. Vääna puukool (AS Nurmiko), Vääna küla, taimede kasvatus ja müük. Töökohti 4.
7. Nature Mobilis OÜ, Vääna küla, e-kaubandus, kosmeetika ja tualetitarbed. Töökohti 1.
8. AS Tallinna Vesi, Liikva küla, ladestab Tallinnast toodavat muda ja toodab sellest komposti. Töökohti 2.
9. Autolammutus (OÜ Demontering), Vahi küla, lammutatakse vanu autosid ja toimib ka autoparandus. Töökohti 5.
10. FIE ettevõtja, Vaila küla, taimed, lillede müük, Töökohti 1.
11. Arendusfirma (OÜ Sendanell), Vaila küla, konsultatsiooniteenused ja projektipõhine tegevus. Töökohti 1.
12. Vahi mööblitööstus?
13. OÜ Arnikom, Vääna Küla, jaekaubandus, tegevus peatatud.

2.4.2. Joogivesi ja kanalisatsioon.

Harku Volikogu on vastu võtnud Harku valla Ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava, millest tulenevalt jääb Vääna kant OÜ Strantumi teeninduspiirkonda. Vald on veel liitunud projektiga „Harju alamvesikonna veemajanduskava koostamise ja arendamise tehniline abi”. Vääna kant peaks liituma Suurupi reoveetrassiga, mis peaks saama alguse Viti külast ja jõudma välja Liikva külla; Kumna küla ei ole antud trassiga ühendatud, on lokaalne. Kuna

kandi näol on tegemist hajaasustuspiirkonnaga, siis nõuab piirkond oluliselt komplitseeritumaid lahendusi, mis näeb ette etapiviisilisi torustike rajamisi koos joogivee- ning reoveepuhastusseadmete ehitamisega. Süsteemi väljaehitamine on pikaajaline ja kulukas ettevõtmine, mis nõuab kindlasti ka Euroopa Liidu programmides osalemist. Täna eeldab see aga ajutiste lahenduste kasutamist, mis peavad võtma arvesse pikaajalisi vee- ja kanalisatsioonimajanduse arengusuundi. Arengukava üheks ülesandeks on kanalisatsiooni arendamise perspektiivsete reoveekogumisalade määramine. Tänapäevase seisuga ei ole teada Väana kanti rajatavate alade asukohtasid.

Kandi veevarustus baseerub kohalikel puurkaevudel, mis varustatakse veetöötlusseadmete ja kaheastmeliste pumpsüsteemidega. Piirkonna veevarustus on lahendatud sügavate ja pinnalähedaste põhjavete arvelt. Põhjaveevarud kandis on piiratud.

Kaitsmata põhjaveealad on kas alvarid või kurisuude valgalad, kus pinnavesi voolab vabalt põhjavette, või alad, kus pinnakatte paksus on kuni 2 m. Põhjavesi on kaitsmata nii orgaaniliste kui mineraalsete reoainete suhtes. Väana kandis on sellisteks küladeks Humala ja Liikva.

Keskmiselt kaitstud küla on Vahiküla, kus moreeni paksus on 10-20 m, või savi – liivsavi paksus 2-5 m.

Kaitstud põhjaveega alasid, kus moreeni paksus on üle 20 m ja savi paksus üle 5m esineb kandis Väana, Vaila ja Vahi külades. Seega on nende külade eeliseks ka suhteliselt head eeldused elanike joogiveega varustamisel, mis erinevalt teistest kandi küladest ei tingi tiheasustuste eelistamist ühtse veevärgi ja kanalisatsiooni vajadusest lähtuvalt.

Tuletõrjerveevarustus peaks olema lahendatud hüdrantide ja tuletõrjeveemahutite baasil. Täna on hüdrante vaid Väana külas. Viimase kontrollkäigu tulemusena ei ole antud hüdrandid töökorras. Samas ei vasta ka hüdrantide võimsus kehtestatud nõuetele. Kandi muudes külades on rajatud tuletõrjerveevõtu kohad.

2.4.3. Transport ja teed.

Transporditeenus on kandis lahendatud vastavalt Harjumaa Transpordikeskuse poolt välja töötatud skeemidele ja nende poolt läbiviidud uuringutele, mille alusel on sõlmitud vastavad lepingud Harku Vallavalitsusega. Bussiühendus toimib Väana kandis Tallinna ja Keila marsruutidel. Liinid läbivad kõiki külasid. Tagatud on inimeste hommikune ja õhtune töölkäimine. Kanti läbivad ka valla poolt organiseeritud hommikused ja pealelõunased koolibussi liinid, mis on muutunud aastast 2009 avalikeks vallasisesteks liinideks. Kanti läbivad veel kommertsliinid (buss, marsruuttakso). Probleemideks on õhtune liikumine pärast tööaega. Ainuke võimalus on liikuda eratranspordivahendiga.

Teedevõrk läbib kõiki kandi külasid

2.4.4. Jäätmeäritlus

Jäätmeäritlus on korraldatud kandis vastavalt Harku valla poolt vastu võetud jäätmekavale. Viimane on aluseks kogu prügimajanduse korraldamiseks vallas. Antud kavas on kirjas põhimõtted jäätmeäritluse arendamiseks ja pikaajaliseks planeerimiseks. Jäätmeäritluse korraldamiseks on kehtestatud omavalitsuse jäätmeäritluseeskiri, mis käsitleb Harku vallas tekkivate olmejäätmete äritlust, ohtlike jäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete, tervishoiu- ja veterinaaräritluse jäätmete ning muude omavalitsuse jaoks oluliste jäätmete äritluse korda. Eeskiri sätestab ka jäätmeveo piirkonnad, järelevalve ja tervisekaitse nõuded ning äritlusele ja jäätmete kogumiskohtadele esitatavad nõuded. Vallas on kehtestatud jäätmeveo reeglid. Kandi elanikud juhinduvad jäätmeäritluseeskirjast, kus on kirjas, kuhu võib

omavalitsuse territooriumil eri liiki jäätmeid ära anda. Biolagunevad jäätmed on kandi elanikel otstarbekas koguda endale soetatud komposteritesse ja seal tekib võimalus saada huumusrikast mulda. Nii väheneb ka äraveetava prügi kogus ja maksumus ning Vääna kandi elanikkonnal on hea võimalus oma ökoloogilist jalajälge vähendada.

Vääna kandil puudub oma ohtlike jäätmete sorteerimise jaam, vastavad jäätmed saab ära anda kas Kumnasse või Tabasallu. Kandi keskuses, Väänas on olemas olmeprügi sorteerimise konteinerid, mida ka kasutatakse. Jäätmevedu korraldab Adelan Prügivedu OÜ, kandi olmejäätmete ladustatakse Jõelähtme prügilasse. Valla andmetel on Vääna kandi elanikkonnast 87% sõlminud prügiveo lepingud. Tänaasteks suurimateks probleemideks on prügi ladestamine teeäärtele ja metsa, jäätmete põletamine avamaal ja ahjus, jäätmete matmine või nende panemine võõrasse konteinerisse.

2.4.5. Sotsiaalne infrastruktuur

Sotsiaalse infrastruktuuri arengu eesmärk on tagada elanike põhivajaduste rahuldamine sõltumata nende elukohast, igapäevaste teenuste kättesaadavuse näol, mille koostamisel on aluseks võetud kindel asustusühik ning kindel identiteet ja määratletav territoriaalne suurus. Vald on selliseks territoriaalseks ühikuks ilmselgelt liiga suur, küla liiga väike. Sobivaks asustusühikuks on kant ehk paikkond. Harku vallas on eristatud 8 paikkonda. Neist vaid Vääna ja Tutermaa on praegusel kujul traditsioonilised kandid. Enamikku Harku valla kante võib pigem käsitleda kui uuslinnalisi asumeid, mille puhul nii keskus kui ka kohalik kogukond on pigem vähe väljaarenenud.

Vastavalt Harju Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringule „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur“ on Vääna paikkond määratletud kui linnalähedane kant (LK), mille keskuseks on Vääna küla. Linnalähedase kandi põhitunnused on järgmised:

- asub linnaregioonis;
- on olnud kollektiivmajandi osakonnakeskuse staatusega koos selle lähitagamaaga;
- rahvaarv on aastakümnete vältel olnud stabiilne või mõnevõrra vähenenud, viimase valglinnastumise protsessiga kasvanud;
- esindatud on vaid mõned igapäevastest teenustest – algkool, lasteaed, raamatukogu, seltsimaja;
- kant ei ole teeninduskeskuseks teistele kantidele;
- suur osa inimesi käib tööle keskuslinnadesse.

Tänaaste arusaamade juures ja paikkonna vajadusi arvestades peaks olema Vääna kandi (LK) sotsiaalse infrastruktuuri väljaarendamise vajadused tulevikus järgmised:

1. Täna olemasolev ja hästitoimiv Vääna Lasteaed-algkool on tulevasi vajadusi arvestades jäänud väikeseks. Eraldi oleks vaja uut lasteaeda, mis kataks ära kandi vajadused ja pakuks teenust ka teistele kantidele. Sellega lahenduks ära ka algkooli laiendamise küsimus.
2. Põhikooliteenuse ja kooli ringitööst osavõtmise paremaks kättesaamiseks elanikkonnale peaks olema paremini korraldatud bussiliiklus Kandi ja Tabasalu vahel.
3. Perearsti- ja apteegiteenust ei ole kohapeal võimalik saada, eriti problemaatiline on see pensionäridele.
4. Paikkonnas peaks olema võimalik kasutada erinevaid vabaaja veetmise võimalusi, milleks oleks vaja luua tingimused erinevate kultuurikeskuste ja spordisaalide rajamisega.

3. KANDI VANUSEGRUPPIDE VAJADUSED TÄNA

3.1. Lapsed ja noored.

Kuni 18 aastaseid lapsi ja noori elab kandis 169. Kohapeal on olemas Väana mõisas lasteal- algkool, milles on 6 klassi ja 4 lasteaiarühma. Kuna antud haridusasutust ei kasuta ainult kandi lapsed ja noored, siis rahvaarvu suurenedes jääb antud mõisakooli maht väikeseks, sest antud ehitis ei ole rajatud koolihooneks. Eriti tõsine probleem on täna lasteaiade kohtade osas. Järjekorras ootab 23 last. Puudub ka alternatiivne lastehooldusteenuse pakujate võrgustik. Tulevikus on vaja rajada uus lasteal Väana kanti. Noortel puuduvad mitmekülgset vaba aja veetmise võimalused. Kandi keskuses on küll Külakoda, kuid see ei paku piisavalt mitmekülgseid noorsootöö ja vabaaja veetmise võimalusi piirkonna noortele. Teistes külates puudub noorsootöö.

3.2. Lapsevanemad.

Kandi ebasoodsa asukoha tõttu suurte transpordivõrgustike puudumisel ei ole antud piirkonnas ettevõtlus arenenud, mille tulemusena käib põhiosa täiskasvanutest tööl Tallinnas. Sellega kaasneb olukord, kus kandi üheks funktsiooniks on „magala“ otstarve. Pikk töölesõiduaeg ei võimalda aktiivselt tegeleda kohaliku elu arendamisega. Põhiliseks probleemiks on laste transpordi küsimus kooli ja tagasi, laste treeningutest ja ringitöödest osavõtt. Täiskasvanutel on küll võimalus koos käia Väana Külakojas ja osa võtta erinevatest tegevustest, kuid alternatiivseid tegevusi ja vaba aja veetmise võimalusi ei ole piisavalt.

3.3. Noored ja noored pered.

Põhiliseks probleemiks on uute noorte perede lõimumise võimalused kohaliku elukeskkonda, puudub igapäevaeluks vajalik avalik infrastruktuur, gümnaasiumiharidus ja igapäevased kultuuriteenused on kasinad, sest kohapeal neid ei pakuta. Kandis on töökohtade- ja erialade vähesus, noored otsivad tööd mujalt.

3.4. Tööelised inimesed.

Põhiline probleem on töökohtade puudumine kohapeal, enamus tööelise elanikkonnast käib tööl Tallinnas või naabervaldades. Väga palju kulutatakse aega tööle ja koju sõiduks, mis omakorda ei võimalda kohaliku elu korraldamisel aktiivselt kaasa lüüa.

3.5. Pensionärid

Antud inimrühma osakaal suureneb pidevalt. Sotsiaalse infrastruktuuri olemasolu kohapeal on ebapiisav, arstiabi kaugel, ühistransport on ebakorrapärane, puudub oma vanadekodu ja sotsiaalkeskus, koduteenuste kvaliteet on madal või puudub üldse.

3.6. Kohalikud ettevõtjad

Toimiv ettevõtlus on väikeettevõtlus, tegevused on pigem suunatud allhangetele, lähtuvalt sellest kohalik turg puudub. Vähesel määral toimib põllumajandus, mis on orienteeritud suurtootmisele karjakasvatuses. Eelisarengut vajaks turismiettevõtlus ja puhkemajandus, mille potentsiaali täna ei kasutata või ei osata kasutada. Ettevõtluse üks kasutamata vormidest piirkonnas on käsitöökodade loomine ja pereettevõtlus kandis.

3.7. Kandi arendajad.

Põhilised arendajad on väljastpoolt kanti ehk arendajad, kelle eesmärk ei ole kohalike vajadustega arvestamine, vaid ärilise kasu saamine. Piirkonna arendustegevus on tähtis, kuid ta peab olema kooskõlas kandi üldise arenguga ja lähtuma antud arengukava ja valla uue üldplaneeringu põhimõtetest, et säiliks looduslähedane elukeskkond tulevastele põlvedele.

4. VÄÄNA KANDI ARENGUVISIOON JA TULEVIKUPILT

Vääna kandi arenguvision on: „Kui sa oled juba kord selle koha omale koduks valinud, siis on sinu võimuses muuta see parimaks paigaks maailmas.”

4.1. Elupaik.

Vääna kant on koduks inimestele kes hoolivad puhtast loodusest ja ilusast korrastatud kodust, kus kasvab palju lapsi. Inimeste eluks vajalikud tingimused on kooskõlas looduse poolt pakutavate võimalustega. Piirkond on tuntud hea elukeskkonna ja loodussõbraliku turismipiirkonna poolest, kus on olemas erinevad võimalused vaba aja veetmiseks ja puhkamiseks. Elukorralduses on väärtustatud vanade põliskülade olemasolu ja hajaasustuse põhimõtted, au sees on kultuuri- ja ajalooäärtused. Kandi põliselanikud on omaks võtnud uued noored pered, kes on integreeritud kogukonna tegemistesse. Elanikud on tugeva kodukandi tunnetusega ning osalevad aktiivselt küla, kandi ja valla elu kujundamisel.

Traditsioonid on uuesti ellu kutsutud ja neid säilitatakse tulevastele põlvedele. Noored tahavad pärast õpinguid tulla tagasi oma isakoju.

Piirkonnas toimub aastaringset erinevaid üritusi ning kultuurisündmusi. Turismitooted ja väikeettevõtlus pakuvad häid ja konkurentsivõimelisi teenuseid nii kohalikule elanikkonnale kui turistidele.

Kandis on piisavalt töökohti, välja on arendatud kaugtöövõrgustik ja ettevõtlus on mitmekesine. Väikeettevõtlus on peamiselt orienteeritud mitmekesise aktiivse vaba aja veetmise ja puhketeenuste pakkumisele. Vaatamisväärsused ja ajaloomälestised on kaardistatud ja korrastatud.

Välja on ehitatud piirkonna vajadusi rahuldav sotsiaalne infrastruktuur. Tagatud on konkurentsivõimeline koolieelne- ja põhiharidus. On olemas mitmekesised võimalused noorte huvitegevuseks. Piirkonna kultuuri- ja spordielu on elav, elanikud on kaasatud seltside ja klubide tegevusse. Elanikele on tagatud turvalisus läbi naabervalve piirkondade. Vanureid ja erivajadustega inimesi aitab valla poolt organiseeritud heal tasemel hoolekandesüsteem, kus on suur roll kolmanda sektori organisatsioonide kaasatusel.

Ühistranspordikorraldus vastab piirkonna elanike vajadustele. Nõudlusele vastav transpordikorraldus ning asfaldi- ja kruusakattega teede hea kvaliteet on suurendanud inimeste mobiilsust ja rahulolu. Kättesaadavad on kaasaegsed telekommunikatsiooniteenused, mis võimaldavad kaugtööd.

4.2. Loodus.

Piirkonna miljööväärtsus on hästi hoitud ja planeeritud. Maastiku üldilme on heakorrastatud ja kaunid maastikuvaated on avatud. Inimtegevus on loodust säästev ja keskkonna bioloogilise mitmekesisuse säilimine on tagatud. Piirkonna suurimaks rikkuseks on puhas loodus, omanäoline kultuur ja traditsiooniline põhjaeestlaslik elulaad. Kandi prügimajandus on range kontrolli all.

4.3. Infrastruktuur.

Infrastruktuur peab vastama valla poolt vastu võetud erinevatele infrastruktuuri arengukavadele ja planeeringutele. Põhiliseks eesmärgiks on, et infrastruktuur peab vastama elanikkonna vajadustele, piirkonna arengule ja keskkonna säästlikkusele.

4.4. Teenused.

Kandi keskuses on hästitoimiv külakoda, kus toimub aktiivne külaelu. Vääna mõis ja seda ümbritsev park on renoveeritud ja taastatud. Vääna mõisatallid on renoveeritud ja sinna on loodud mitmekülgsete võimalustega kultuurikeskus nii noortele kui eakatele. Kultuurikeskusesse on loodud kandi/valla muuseum, välja on ehitatud laualulava, kus on hakatud viljelema kõrgkultuuri. Noortele on loodud head kohapealsed sportimistingimused. Kogukond on ühtne ja teineteist toetav.

4.5. Paikkonna planeerimise ja maakasutuse põhimõtted.

Looduslähedase ja ajalooliselt väljakujunenud hajapaikkonna elukeskkonna säilitamine keskusega Vääna küla.

Hajaasustusega külades elamumaade paiknemine mitte tihedamini kui üks elamu 2 ha kohta või majade kaugus teineteisest rohkem kui 100 m.

Vääna kandi arengukava on üks kindel osa Harku valla üldplaneeringu koostamise protsessis.

Paikkonna uute planeeringute vastuvõtmisele Harku valla Volikogu poolt, peab eelnema avalik väljapanek ja arutelu Vääna Külakojas, kust saavad osa võtta kõik Vääna kandi asjast huvitatud elanikud.

Paikkonna maakorralduse sihtotstarbe muutmisel tuleb vältida ajalooliste põllumaade elamumaaks muutmine.

Uute arendus- ja elumupiirkondade planeerimisel tuleb arvestada paikkonna arhitektuuri- ja ehituspoliitika põhimõtetega ja harmoonilise maastikukujundusega.

Tiheasustuspiirkond saab areneda vaid Vääna külas.

4.6. Vääna kandi tulevikupilt.

Vääna kant on kodanikeühenduste ja aktiivsete kodanike haldussuutlik partner valla elu edendamisel.

Kodanikeühenduste toetamine ja kandi areng on süsteemne, põhinedes uuringutele, kogukonna vajadustele ning kodaniku teadmistele ja kogemustele.

Vääna kant on oma kodanikualgatusega järjekindel ja tulemuslik kodanikeühiskonna kaasamisel valla arengu- ja otsustusprotsessidesse.

Avalik-, äri- ja mittetulundussektor on vastastikku hästi informeeritud ning neil on valmisolek koostööks kodanikeühiskonna tugevdamisel kandis ja kogu valla ulatuses.

Aktiivse ja hooliva eluhoiakuga inimesed on toetatud ja pädevad, panustamaks ühiskonnaellu.

5. ARENGUEELISTUSED JA EESMÄRGID

5.1. Arengueelistus 1: KANDI KOOSTÖÖ

Vääna kandis tegutseb tänaseks 4 kohaliku arenguga tegelevat MTÜ-d: Vääna Külakoda, Vääna Veenused, Vääna Vabatahtlike Tuletõrje Selts, Vääna Jahiselts.

Kõigil neil on oma nišš ja oluline roll kandi arengus. Lisaks MTÜ-dele tegeleb kandi arenguga veel Vääna Lasteaed-alkkool. Vääna raamatukogus on avatud internetipunkt. Kandi arengukava tegemisel on aktiivsust ülesse näidanud Vääna Külakoja liikmed. Peale Vaila küla, ei ole teistes külates valitud külavanemad vaid on panustatud vabaihingute koostööle. Vaja oleks luua kandi vabaihenduste koostöökogu, kes esindab kanti avaliku elu küsimustes ja koostöös vallavalitsusega. Arengukava tegemise käigus on koos käinud kandi aktivistid ja arendanud tõhusat koostööd. Selleks, et Vääna kandis toimuks tasakaalustatud, igakülgne areng, on vaja vastu võtta ühiseid otsuseid ja sõlmida kokkuleppeid erinevate huvigruppide vahel.

Eesmärk 1: Kandi külade elanikkonna huvidest lähtuva paindliku, uuendusliku juhtimissüsteemi juurutamine

Arengunäitajad:

1. Vääna Külakojal on iga-aastane kinnitatud tegevuskava ja rahalised vahendid arengukava elluviimiseks
2. Igal külal on Külakoja juhatuses oma esindaja
3. Elanikkond on teinud ettepanekuid kandi elu-olu parendamiseks.

Tegevused:

1. 1x aastas toimub Külakoja juhatuse aruandlus üldkoosoleku ees
2. Vääna Külakojal juhatuse funktsioonid ja kohustused vaadatakse üle ja kaasajastatakse.
3. Vajadusel toimuvad kandi arengut ja probleeme käsitlevad mõttetalgud.

Eesmärk 2: Parema koostöö- ja teabevõrgustiku loomine kandi elanikkonna vahel.

Arengunäitajad:

1. On olemas aktiivsed küla- ja kandiliidrid.
2. Koostatud on kandi elanikkonna nimekiri.
3. Avatud on foorum VK kodulehel.
4. Külakojal on oma erinevad infokandjad.
5. Kandi teave on kajastatud valla lehes.
6. On toimunud kogukonna ühisüritused vastavalt tegevuskavale.

Tegevused:

1. Külavanema ja kandiliidri statuudi väljatöötamine ja kinnitamine üldkoosoleku poolt.
2. Kandi elanike nimekirja koostamine ja regulaarne uuendamine. Uute liikmete kaasamine kandiliikumisse.
3. Avatakse koduleheküljel foorum kandi probleemide arutamiseks.
4. Koostakse Külakoja infovoldik koos iga-aastase ürituste kalendriga.
5. Neli korda aastas kajastatakse kandi tegevust vallalehes, kandi rubriigis.
6. Talgud, laadad, tähtpäevade tähistamine, huviringid iga eale, seltsi- ja teemaõhtud, õppereisid, koolitused ja arutelud toimuvad vastavalt iga-aastasele tegevuskavale.

Eesmärk 3: Koostöö kandi ja KOV vahel.

Arengunäitajad:

1. Valla üldplaneeringu koostamisel on arvestatud kandi elanikkonna vajadustega.
2. Kogukonna esindajate ettepanekud kajastuvad KOV arengukavas ja tegevuskavades.
3. On toimunud ühised ettevõtmised valla asutustega (koolide, lasteaedade, kultuuri- ja noorsookeskustega).

Tegevused:

1. Toimub regulaarne teabe vahendamine. Toimuvad regulaarsed kohtumised kandi esinduse ja KOV vahel, esitatakse omapoolsed seisukohad. Viiakse läbi erinevaid koostööprojekte ja koolitusi koostöös vallaga.
2. Korraldatakse erinevaid mõttetalgud.
3. Kandi elanikkond, sh lapsed ja noored, osalevad ülevallalistes ettevõtmistes, Väana Külakoda osaleb nende korraldamises. Ürituste kava vastastikune kooskõlastamine, Külakoja tegevuskavas on kajastatud ühised ettevõtmised.

Eesmärk 4: Kandi arengut soodustava koostöövõrgustiku laiendamine

Arengunäitajad:

1. On toimunud ühised ettevõtmised teiste kohalike ühingute ja ettevõtetega.
2. On toimunud ühised ettevõtmised külaliikumist edendavate ja teiste katusorganisatsioonidega.
3. On toimunud ühised ettevõtmised teiste külaseltside ja kandi esindustega vallast ja väljaspool valda.

Tegevused:

1. Osaletakse erinevate ühisürituste organiseerimisel ja läbiviimisel.
2. Ollakse aktiivne liige erinevates kandiliikumist edendavates organisatsioonides.
3. Viiakse läbi ühisüritusi ja arenguseminare teiste külaseltside ja kandi esindustega vallast ja väljaspool valda.

Eesmärk 5: Püirkonna ajaloo uurimine ja jäädvustamine

Arengunäitajad:

1. On toimunud ühised ettevõtmised teiste kohalike ühingute ja ettevõtetega.

Tegevused:

1. Moodustatakse kandi kodu-uurijate töörihm.
2. Viiakse läbi elanikkonna küsitlemised, toimub materjalide kogumine ja analüüsimine.
3. Materjalide avaldamine (internetis või trükisena).
4. Muuseumi rajamine Väana tall-tõllakuuri projekti raames.

Eesmärk 6: Kandi sümboolika käsiraamatu koostamine

Arengunäitajad:

1. On olemas kandi sümboolika käsiraamat.

Tegevused:

1. Luuakse vastav töörihm, kes töötab välja kandi sümboolika.
2. Käsiraamatu koostamine ja selle kasutuselevõtt.

5.2. Arengueelistus 2: ETTEVÕTLUS JA TÖÖKOHAD

Vääna kandis on läbi aegade tegeletud põllumajandusega, mis on hoidnud siinseid maid korras. Nõukogude perioodil on piirkonnas viljeletud kõrgtasemel karja- ja loomakasvatust. Kogu selle perioodi jooksul on tegeletud ka maaparandusega, kuid on suudetud säilitada inimsõbralik ja loodussäästlik elukeskkond. Algatada tuleks mahepõllumajandus tootmine väiketalunikele. Kohalikke ettevõtteid on kandis vähe ja põhilised ettevõtjad on väikeettevõtjad. Kogu kaup realiseeritakse kaugemal ja oma piirkondlik turg puudub. Põhiliseks ettevõtluse arendamise võimaluseks on töökohtade loomine kohapeal. Linnalähedase piirkonna võimaluseks oleks vastavate rendikontorite ehitamine või uute innovaatiliste töökohtade loomine. Püüd säilitada traditsiooniline looduslähedane elukeskkond on täielikult kasutamata seoses turismiettevõtluse haru puudumisega. Vääna kandis on mitmeid looduslikke vaatamisväärsusi ja ajaloolisi rajatisi, mida oleks võimalik kasutada turismi ettevõtluse rajamiseks.

Kohapealne inimressurs võimaldaks antud valdkonnaga asuda tegelema juhul kui on loodud selleks võimalused.

Eesmärk 1: Kaasa aidata kohalikkude väikeettevõtlust soodustavate tingimuste tekkele ja arengule, olemasoleva säilitamisele.

Arengunäitajad:

1. On kaardistatud kandi ettevõtlus, sh maatulundus-ettevõtted.
2. On läbi viidud turu-uuring kohaliku turustraditsiooni loomiseks.
3. On vahendatud edukaks ettevõtluseks vajaliku oskusteavet.
4. On kaasatud väikeettevõtjad kandi arendus-tegevusse.
5. On vahendatud vastavat infot ja propageeritud säästliku tarbimise põhimõtteid.

Tegevused:

1. Luuakse laiapõhjaline koostöövõrgustik.
2. Küsitluse läbiviimine, vajaduste kaardistamine.
3. Külakoja kodulehel on vastav rubriik.
4. Toimuvad infopäevad ja koolitused.

Eesmärk 2: Turisminduse loomisele kaasaaitamine projektipõhiste tegevuste abil.

Arengunäitajad:

1. On läbi viidud turismindust arendavaid projektipõhiseid ettevõtmisi.

Tegevused:

1. Osalemine erinevates riiklikes ja rahvusvahelistes projektides.

Eesmärk 3. Kaasa aidata töökohtade loomisele piirkonnas.

Arengunäitajad:

1. Kandi inimeste tööhõive omas kandis on kasvanud.

Tegevused:

1. Olemasoleva tööhõive olukorra kaardistamine.
2. Uute töökohtade loomisel (Vääna kultuurikeskus, turismindus vm) kohalike elanike eelistamine.

5.3. Arengueelistus 3: ELAMISVÄÄRNE KESKKOND

Üks põhilisemaid valupunkte on kandis halb bussiliiklus, mis takistab normaalset elurütmi, koolis- ja töөлkäimist. Mitterahuldav on internetiühendus, mille püsühenduse olemasolu võimaldaks kaugtöö tegemist. Meie piirkonna omapäraks ja tõmbeks on kaunis maastik ning kultuuri- ja rahvapärand – keskkond, kus me elame. Väärtuseks on siinsed elanikud, kel on huvi ja motivatsiooni oma kodukandi nimel vaeva näha. Meie ühiseks ülesandeks on kaitsta, hoida ja arendada omakultuuri ning looduskeskkonda, et oleks turvaline ja mõnus siin elada ka tulevastel põlvedel. Tuleb säilitada traditsiooniline elamisviis kaasaegsemal tasemel valglinnastumise tingimustes.

Vääna kant vajab oma „brändi“, mille kaudu väärtustada ja reklaamida oma kodukanti.

Eesmärk 1: Ladusalt toimiva ja kandi vajadustele vastava sotsiaalse infrastruktuuri olemasolu.

Arengunäitajad:

1. On tõusnud elanikkonna rahulolu kandi ühistranspordi korraldusega.
2. Kandi kõrvalteed on korras ja regulaarselt hooldatud.
3. On olemas hästi toimiv interneti võrgustik.
4. On olemas tuletõrje veevõtukohad ja korrastatud olemasolevad hüdrandid.
5. Kandis on olemas erateenuste võrk (n: post, perearst, kauplus, kohvik).
6. On olemas mustkattega kergliiklusteed.

Tegevused:

1. Koostöös valla ja erasektoriga viiakse läbi uuring alternatiivsete ühistranspordi võimaluste leidmiseks.
2. Koostöös vallaga koostatakse pingerida kruusakattega teede korrastamise kohta.
3. Vajaduste kaardistamine ja koostöö vastavate teenuste pakkujatega interneti võrgustikust.
4. Koostöös vallaga korrastatakse tehniliselt olemasolevad hüdrandid ja kaardistatakse veevõtukohad.
5. Vajaduste kaardistamine, info vahendamine, ettevõtjate ja KOV-ga koostöö tegemine erateenuste võrgu arendamise osas.
6. Mustkattega kergliiklusteede vajaduste kaardistamine. Koostöö vallaga, kandi seisukohtade esitamine.

Eesmärk 2: Piirkonnas on tagatud heakord ja turvalisus

Arengunäitajad:

1. Liiklus kanti läbivatel riiklikel maanteedel on ohutum.
2. Kandis on loodud naabrivalve süsteem.
3. Kant on heakorraldatud ja jätab hea mulje (elanike küsitlus).
4. Välja on töötatud kriisisituatsioonis käitumise plaan.

Tegevused:

1. Koostöö valla ja Maanteeametiga, kandi seisukohtade esitamine ohutusest kanti läbivatel riiklikel maanteedel.
2. Sõlmida kokkulepe valla naabrivalve süsteemiga, tegevuste käivitamine.
3. Hoogtööpäevade korraldamine, märgukirjad, tublimate tunnustamine, koostöö vallaga.
4. Koolituste läbiviimine (päästeamet, politsei, tuletõrje, naabrivalve).

Eesmärk 3: Lastele ja noortele on tagatud hariduse kättesaadavus

Arengunäitajad:

1. On olemas piirkonda teenindav kool ja lasteaed, millede areng on järjepidev ja vastab elanikkonna vajadustele.
2. Piirkonnas on tagatud lastehoid.
3. Korraldatud on õpilaste transport.

Tegevused:

1. Piirkonda teenindava kooli ja lasteaia osas vajaduste väljaselgitamine ja koostöös vallaga uue lasteaia planeerimine.
2. Lastehoidu puudutava info kogumine ja vahendamine.
3. Koostöös vallaga optimaalsete lahenduste leidmine õpilaste transpordi paremaks korraldamiseks

Eesmärk 4: Mitmekülgsete vabaaja veetmise võimaluste olemasolu.

Arengunäitajad:

1. Elanikkonnal, sh lastel ja noortel on võimalus veeta kandikeskselt vaba aega.
2. On võetud osa valla teiste keskuste üritustest.
3. On loodud kandi matkaradade ja metsateede võrgustik.
4. Osaletakse EL poolt rahastatavates projektides.

Tegevused:

1. Talgud, laadad, tähtpäevade tähistamine, huviringid iga eale, seltsi- ja teemaõhtud, õppereisid, koolitused ja arutelud toimuvad vastavalt iga-aastasele tegevuskavale.
2. Külakoja eestvedamisel osaletakse teiste keskuste tegevuses (vt koostöö).
3. Kaardistatakse olemasolev olukord matkaradadest ja metsateedest, vastava võrgustikulahenduse koostamine.
4. Peeter Suure merekindluse matkaraja välja ehitamine ja viidastamine.

Eesmärk 5: Eluterve keskkonna säilitamine.

Arengunäitajad:

1. Kaitstakse põhimõtet, et kandi asustumuster peab säilima juba ajalooliselt väljakujunenud põhimõtete järgi.
2. Järgitakse Harju maakonna teemaplaneeringute seisukohti.

Tegevused:

1. Oma seisukohtade esitamine ja pidev koostöö vallaga uue ÜP koostamisel.
2. Tehakse koostööd vallaga ja erinevate riiklike asutustega.

6. ARENGUKAVA JÄLGIMINE JA HINDAMINE

Vääna kandi arengu eesmärgid ja arengunäitajad on esitatud tabeli kujul, kus iga tegevuse juures on toodud eesmärk, tulemuse mõõtmise kriteeriumid, rahaline maksumus ja vastutaja.

Arengukava jälgib ja hindab Vääna kandis Vääna Külakoja juhatus, kes valmistab ette ja täidab vastava arengukava hindamislehe. Juhatuses esitab igaaastasel Külakoja aastakoosolekul täidetud hindamislehe külakoja liikmetele ja kandi elanikele hindamiseks. Arengukava täitmise ja tegevuste tulemuste põhjal koostatakse Vääna kandi aastaaruanne. Aruandega saab tutvuda Vääna Külakoja koduleheküljel, see ilmub Harku valla lehes ning seda on võimalik lugeda Vääna raamatukogus.

Arengukava on heaks kiidetud Vääna kandi elanike poolt 14. märts 2009 toimunud koosolekul ning kinnitatud 19. aprillil 2009 toimunud MTÜ Vääna Külakoda üldkoosolekul.